

Олександр Санівський

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

san4elo45800@ukr.net

КОНЦЕНТР «УКРАЇНА – НАЦІЯ, ДЕРЖАВА» У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розглянуто концентр «Україна – нація, держава» у педагогічній спадщині В. Сухомлинського. Увага акцентується на українознавстві як цілісній системі освіти і виховання, базується на інтегрований єдності концентрів. Наукова спадщина В. Сухомлинського аналізується крізь призму українознавства.

Ключові слова: В. Сухомлинський, українознавство, концентр, «Україна – нація, держава», українознавчий вимір.

Санівский Александр. Концентр «Украина – нация, государство» в педагогическом наследии В. Сухомлинского

В статье рассмотрены концентр «Украина – нация, государство» в педагогическом наследии В. Сухомлинского. Внимание акцентируется на украиноведении как целостной системе образования и воспитания, базируется на интегрировании единства концентров. Научное наследие В. Сухомлинского анализируется сквозь призму украиноведения.

Sanivskyi Oleksandr. The concenter «Ukraine – the nation and state» in V. Sukhomlynsky`s pedagogical heritage

The author of the article regarded the concenter «Ukraine – the nation and state» in V. Sukhomlynskyi`s pedagogical heritage. Attention was paid to Ukrainoznavstvo as integrated system of education and training that is based on integrated unity of concenters. The scientific heritage of V. Sukhomlynskyi was analyzed through the prism of Ukrainoznavstvo.

Keywords: V. Sukhomlynskyi, Ukrainoznavstvo, concener, «Ukraine – the nation and state », Ukrainoznavstvo space.

Складність українознавства як науки, полягає саме в тому, що вона несе багато вимірність, насамперед, світоглядну основу, відтворену у певних формах поведінки, настанов та уподобань людей, що належать до української нації. Проте українознавство постає і як інтелектуальне осмислення України, українців, українства у вимірах загальнотеоретичної наукової методології.

П. Кононенко визначає українознавство як «шлях до самопізнання й само творення українства, здійснення ним своєї історичної місії. Воно органічно поєднує процеси пізнання, виховання й навчання, народної та академічної педагогіки, вітчизняного і зарубіжного досвіду» [2, с. 18].

Завдання українознавства – виховання національно свідомих громадян з чіткою державотворчою позицією, які становитимуть інтелектуальну, емоційно-вольову основу у розбудові Української суверенної держави та вбачатимуть мету свого життя у служінні народу.

Таким чином, українознавство як цілісна система освіти і виховання базується на інтегрованій єдності концентрів, виділених П. Кононенком: «Україна – етнос», «Україна – природа», «Україна – мова», «Україна – нація, держава», «Україна – культура», «Україна – ментальність, доля» [2].

Розглянемо педагогічну спадщину В. Сухомлинського у контексті визначених концентрів. Концентр *«Україна – нація, держава»*. Формування українського етносу відбувалося у залежності від природно-географічного середовища. Він окреслюється його національним характером, долею, історичною місією.

Таким пасіонарієм був В. Сухомлинський, який незважаючи на те, що пройшов через радянську тоталітарну систему навчання і виховання, внутрішньо залишився інтелігентом українського національно-державного спрямування, уболівав за свій народ. Його педагогічна діяльність була

спрямована на організацію, створення, збереження і зміцнення української нації. Про це неодноразово писав Василь Олександрович у своїх працях. Зокрема, у книзі «Народження громадянина» він наголошував: «найголовніше завдання школи – виховати патріотів, безмежно відданих ... Батьківщині» [3, с. 467].

Сьогодні молодь у надзвичайно нестабільному світі, що зумовлює невпевненість у завтрашньому дні, певний психологічний дискомфорт, комплекс національної меншовартості, а звідси й власної неповноцінності, невпевненості в собі, втрату життєвих орієнтирів, зневіру у майбутньому держави, бажання назавжди виїхати за кордон у пошуках щасливої долі. Таким чином втрачається міцність та збільшується загроза незалежності держави. В. Сухомлинський виховуючи юних патріотів, пов'язував поняття Батьківщини з рідною оселею, матір'ю, Україною: «Батьківщина починається для дитини з шматочка хліба і ниви пшениці, з лісової галявини і блакитного неба над маленьким ставом, з пісень і казок матері над колискою» [4, с. 219].

Аналізуючи існуючі дефініції нації зупинимося на пропонованому італійським ученим Маміяні визначенням її як: «певну кількість людей, зв'язаних кровним походженням, спільністю психічної вдачі та спільною мовою, як відповідних передумов, сприяючих вужчому суспільному об'єднанню» [1, с. 178].

В. Сухомлинський поняття народ тлумачив таким чином: «Рід людський складається з поколінь – це велика мудрість нашого буття. ... Людина смертна, але безсмертний народ. Його безсмертя – в наступності поколінь. Мудрість віків зберігається в книжках і нашій історії, а багатства народної душі зберігається в пам'яті, серці, у вчинках старших поколінь – твоїх дідів і батьків» [5, с. 201]. Вчений у своїй праці «Як виховати справжню людину» обґрунтував культ Батьківщини. Його роздуми про патріотизм є актуальним і сьогодні.

В ідеалі справжньої людини педагог бачить борця, оновлювача світу, творця і мислителя. Людина – це сила духу, яка починається з віри в святині Батьківщини. За словами педагога, вірити в святині означає бачити і відчувати суспільне життя, прагнути брати у ньому участь, знати цінності історії, народу, Вітчизни. Розповіді про історію та боротьбу народу за щастя, народні традиції, які він назвав «святими законами» [5, с. 177], подорожі у світ подвигів, бесіди про пам'ять серця, пізнання великої та малої Батьківщини, обговорення ситуацій та складних проблем сучасності, конкретна праця на благо Вітчизни – ці форми роботи сприяли формуванню патріотизму в школярів. Національні почуття, теплі почуття до рідних поєднувалися в серцях вихованців з думками про народ, з його історією, традиціями, щастям, подвигом, ідеями, працею, обов'язком. Таким чином загальнолюдські цінності міцно входили в свідомість школярів.

Сьогодні необхідним є наповнення навчально-виховної роботи національною ідеєю, українознавчим змістом, щоб формувати у молоді національний тип народного ідеалу, національну психологію, світогляд, мораль та інші компоненти свідомості учнів.

Література

1. Бочковський О. І. Вступ до націології / О. Бочковський. – Мюнхен : УТГІ, 1991 – 1992. – 338 с.
2. Кононенко П. П. Українознавство : підручн. для вищих навч. закл. / П. П. Кононенко. – К. : Міленіум, 2006. – 870 с.
3. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. Сухомлинський // Вибрані твори : В 5 т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 3. – с. 283 – 582.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : В 5 т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 3. – с. 7 – 278.
5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : В 5 т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 149 – 419.